

RA=rechtsaf, LA=linksaf, Raanh=rechts aanhouden, Laanh= links aanhouden en RD= rechtdoor. Gedateerd december 2025.

Deze route is gebaseerd op de gelijknamige route van H.J. Reussink. Door windval, verval van paden en beginnen bij een bushalte is de route aangepast. De wandeling kan als lange afstandswandeling van ca. 28km, maar ook bijvoorbeeld in 2 of 4 etappes worden afgelegd.

1 De start is bij bushalte De Hoogstraat aan de noordzijde van de weg, aan de akkerkant. Lijn 350 en bushalte De Hoogstraat.

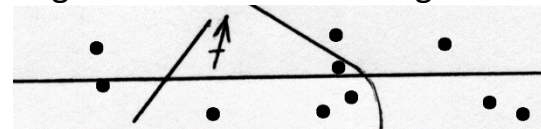
We lopen ongeveer 240m richting Doorn en gaan daar RA(witte palen met DE HOOG en STRAAT). Na huis 1ste weg RA en doorlopen naar weg bij het AZC.

EROSIE VAN STUWWAL

Het gebied behoort tot het stuwwallandschap en het helt hier licht en is op de volgende wijze ontstaan. Ongeveer 130.000 jaar geleden smolt aan het eind van de Saale-ijstijd het landijs. Toen stroomde er veel smeltwater over de stuwwal, wat veel erosie veroorzaakte. Aan de zuidzijde van de stuwwal werd zand en grind van de ontdooide bovenlaag met het smeltwater meegevoerd. Dit is als een waaier aan de voet van de stuwwal afgezet. Het gebied met dit spoelzand wordt daarom een spoelzandwaaier of sandr genoemd.

INFORMATIEPAAL

Op de achterkant van deze paal staat vermeld dat deze groep met tien grafheuvels uit de Midden en Late Bronstijd dateert. Deze grafheuvels zijn voor zover bekend in de oude vorm hersteld. Van de daarbij behorende nederzettingen zijn alleen "losse" vondsten bekend. Bij oude culturen begroef men de doden langs een weg.

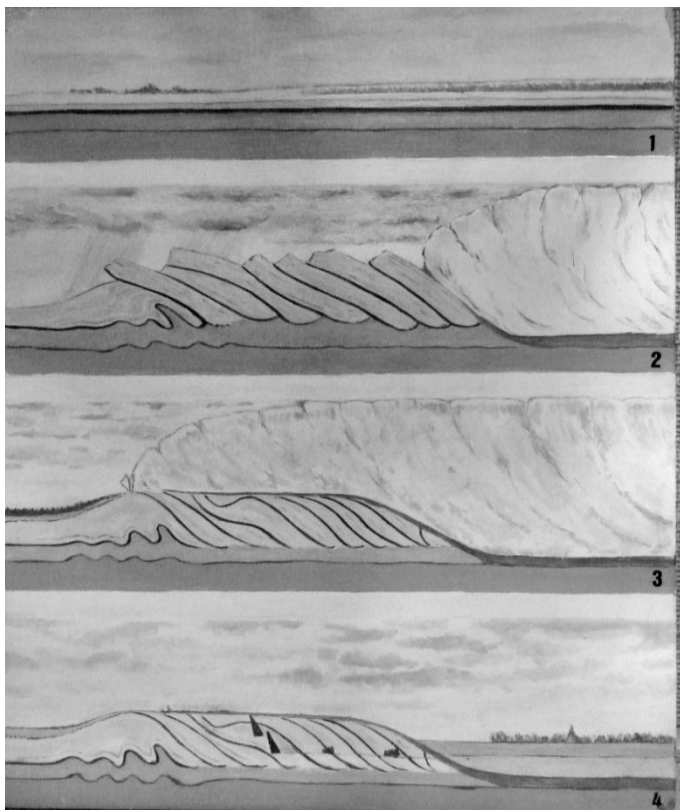

Een dergelijke weg met lintvormige verspreiding wordt een grafheuvelweg genoemd. Het is waarschijnlijk de oudste weg in de gemeente Utrechtse Heuvelrug.

2 Bij het AZC LA en bij slagboom RD en zandweg nemen. Bij kruising RA. Bij vijfsprong RD(niet LA) en voor het dal LA naar fietspad en daar RA.

HET LANDIJS RUKT OP

In de Saale-ijstijd drong ongeveer 150.000 jaar geleden een gletsjer in het oerdal van de Eem(nu Gelderse Vallei). Door de geweldige kracht van de ijsmassa werd het oerdal verbreed en dieper uitgeschuurd en opgevuld met water. De bevroren bodem van vooral zand- en grindlagen brak in bodemplaten uiteen en deze werden dakpansgewijs en schuin omhoog geschoven. De zo gevormde bodem wordt nu een stuwwal genoemd. Het reliëf is sterk hellend, sterk golvend of plaatselijk min of meer vlak.

Bij 1 nadert het landijs Nederland. Bij 2 stuwt de gletsjer de Heuvelrug op en schuurt de Gelderse Vallei uit. Bij 3 gaat de gaat de gletsjer over de stuwwal. Bij 4 is het ijs gesmolten. De Heuvelrug en de vlakke Gelderse Vallei raken uiteindelijk begroeid.

GRAFHEUVEL

Ongeveer 100m na vijfsprong ligt rechts een grafheuvel.

EEN EROSIESTROOM

Tijdens de Weichsel-ijstijd (120-000 tot 10.000 jaar geleden) bereikte het landijs Nederland niet. In de koudste perioden was het landschap een poolwoestijn en de ondergrond permanent bevroren. In de zomer ontdooide de bovenlaag en er ontstond toen een modderpoel. Neerslag en smeltwater zakten niet door de bevroren ondergrond en vormden beekjes. Deze sneden in de bevroren ondergrond. Zand en grind werden meegevoerd en waaivormig in de dalmond als daluitspoelingswaaier afgezet.

Voorbeeld daluitspoelingswaaier in groeve Kwinteloijen.

Toen de temperatuur blijvend steeg, verdween de permanent bevroren laag en kon het water in de ondergrond zakken. Een dergelijke beek wordt een sneeuwsmeltwaterdal of droog dal genoemd. In de stuwwal sneden deze dalen meestal diep en in de licht hellende sander min of meer ondiep in.

3 Dit volgen onder tunnel door, Raanh en op T-kruising LA en RA het fietspad weer volgen(hier zandpad nemen). Als deze linksaf buigt het Utrechtspad volgen tot het stormpad.

BOMEN

Langs deze weg staan diverse Tamme kastanjabomen. Deze bomen werden door de Romeinen in Nederland geïntroduceerd. De vruchten van deze zijn eetbaar en in het najaar te vinden.

Doosvrucht en blad Tamme kastanje.

4 We nemen het stormpad en na het verlaten van dit pad lopen we door naar de weg met fietspad. Hier even LA en daarna de berg op en RA naar de Tombe van Nellestein lopen.

GRAFHEUVEL

In het begin van het stormpad liggen westelijk twee grafheuvels die nu niet meer zichtbaar zijn.

STUIFZAND

Tijdens het wandelen over het vlonder pad is het bobbelige stuifzandgebied te zien. Hier liggen relatief veel landduinen en weinig uit gestoven delen. Het is rond 1900 bebost.

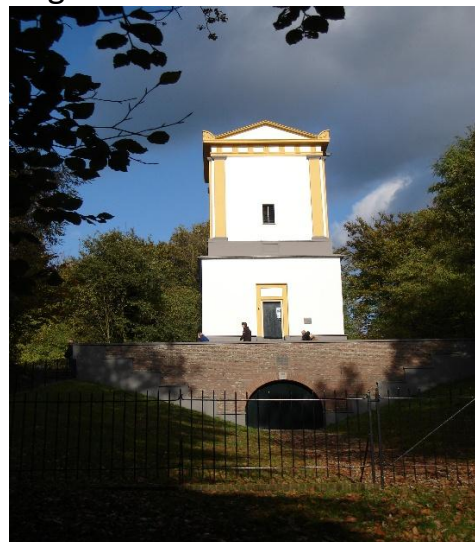
Op 18 juni 2021 was hier een valwind met als gevolg veel "schade". Op dit vlonder pad is het herstellen van een gevarieerder natuur goed te zien.

5 Vanaf het stormpad doorlopen naar weg met fietspad en daar even LA en daarna 1ste weg RA, de berg op en RA naar de Tombe van Nellesteijn.

TOMBE VAN NELLESTEIJN

Het grafmonument of Tombe van Nellesteijn uit 1818 wordt als het meest puur neoclassicistische bouwwerk in ons land gezien. Het wordt wel eens met een Romeinse graftempel vergeleken. De ontwerper van deze graftombe is Johan

David Zocher Jr. die in opdracht van C.J. van Nellesteijn de 14 m. hoge uitzichttoren bouwde. Het eigenlijke grafmonument bevindt zich onder de toren. Boven de ingang van de grafkelder staat geschreven: 'Blijmoedig aan het graf te denken is ook een vrucht die het kruis ons gaf'. De toren staat op de ca. 36 m. +NAP hoge Donderberg. De eerste begrafenis in de tombe vond in 1822 en

de laatste in 1917 plaats. Vóór het monument ligt sinds 1829 de kleine begraafplaats van Darthuizen, waaronder ook kasteel Broekhuizen viel. De begraafplaats was van 1828 tot 1998 in gebruik en er zijn ongeveer 80 mensen begraven. In 1793 kwam Mr. C.J. van Nellesteijn in het bezit van Broekhuizen. De tombe is met 19 ha grond in 1907 aan de gemeente Leersum geschonken en was van 1830 tot 1953 bewoond.

VERGEZICHT

Op de Heuvelrug had men in 1628 een groots uitzicht over heidevelden, zandverstuivingen en landbouwgronden. Het eerste bos aan de westzijde van de tombe is tussen 1818-1850 aangelegd en in 1895 was de tombe door bos omgeven. Bij goed weer is o.a. Amersfoort, Utrecht en de Betuwe zichtbaar. De toren kan het gehele jaar worden beklommen op zondagmiddag tussen 12.00 en 16.00 uur

of volgens afspraak via het VVV-kantoor:
0343-454777.

DOORBRAAK STUWWAL

Aan de westzijde van de graftombe ligt een steile helling. Het lijkt vreemd, maar toch heeft de stuwwal naar het westen doorgelopen. De stuwwal is hier weggespoeld. Boven op de berg is de lengte van de doorsnijding goed te zien. In 1628 wist men dit ook al, want men noemde deze laagte (ongeveer 650 meter lang) ook al *'t Gadt vanden Berch*.

Tegenwoordig noemen geologen dit een ijssmeltwaterdal. Hier is aan het eind van de ijstijd (Saale-ijstijd, ca. 130.000 jaar geleden) door vooral het smelten van het ijs een sterke stroming ontstaan. Hierbij spoelden grind en zand weg en werd de stuwwal doorsneden.

6 We gaan hier terug en 1ste weg LA en direct daarna 1ste paadje RA. Aan het eind LA naar de Uilentoren.

PEPERBUS

Aan de rechterkant van het bospad bevindt zich een hek en daarachter ziet u tussen de struiken en bomen een tuinkoepeltje, de Peperbus. Vroeger werd deze De Koepel genoemd, maar in de volksmond veranderde dit in Peperkoepel. Het behoort tot de min of meer gekke gebouwen, wat een 'folly' wordt genoemd.

UILENTOREN (PYRAMIDE LOMBOK)

De Uilentoren werd op een hoog punt (ca. 34 m. +NAP) als uitzichttoren gebouwd. Deze folly werd ter verfraaiing en in opdracht van deurwaarder H.G. v. Dam uit Wijk bij Duurstede gebouwd. Op de hoekpunten werden vier uilen geplaatst. De naam van deze toren is uiteraard ontleend aan de vier gebeeldhouwde uilen

hoge bomen verdwenen.

7 Bij de Uilentoren RA (Groenordlaan) en aan het eind RA (Gezichtslaan). Daarna op T-kruising LA (Bergweg) en door "hekje" heen. Bij t- kruising RA de M.C. Verloopweg in.

VONDSTEN

Voor de plaats waar de vondsten zijn gedaan eventueel M.C. Verloopweg LA gaan. Voorbij weg met fietspad zijn de vondsten aangetroffen. Aan de hand van grondsporen is een nederzetting uit de IJzertijd vastgesteld. Hier vond men een zandstenen hanger en een bijl die als klopsteen werd gebruikt. Bovendien vond men een vuurstenen pijlspits uit de Nieuwe Steentijd.

Enkele willekeurige vondsten uit Leersum zijn: een krabber bij het Wolvengat uit de Oude Steentijd, een vuurstenen vuistbijl bij de Lomboklaan uit de Midden Steentijd, een bijl van dioriet in het Zuylesteinse bos, een klokbeker nabij de Veldschuur en een grafveld bij de Bentincklaan met vondst van een urn.

op de bovenhoeken. De bouw van de toren en aanleg van het zgn. Lombokbos vond hier omstreeks 1905 plaats. Het mooie uitzicht vanaf de toren is door de

8 Direct 1ste weg LA (Peisenlaan). Hier RA, LA en RA tot t-kruising en LA. Daarna aan het eind RA (Scherpenzeelseweg) en naar het kerkplein lopen.

BEELD VAN SCHAAPJES

Aan de linkerkzijde van de Scherpenzeelseweg staat een beeld met schapjes en dat grijpt terug naar het verleden. In Leersum stonden vroeger veel schaapskooien. De schapen werden via schapendriften naar de heide op de Heuvelrug gebracht.

De schapen werden vooral voor de mest gehouden. W.C.H. Staring, de

grondlegger van de bodemkunde, vond dat de arme bodem maar aan drie dingen behoefte had, nl: ten eerste mest, ten tweede mest en ten derde mest. Daarom ook het grote aantal schapen in en na de Middeleeuwen.

9 Tweede etappe te bereiken met de bus lijn 350 en halte Schermerij. Start op het kerkplein van de Michaëlkerk.

BRONZEN PLAAT

Ten westen van Zuylestein is een unieke bronzen plaat met een keizerlijke boodschap aan een nieuwe gouverneur gevonden. De brokstukken van de bronzen

plaat zijn vermoedelijk door rovende Germanen buiten het Romeinse machtsgebied terechtgekomen. De plaat dateert uit de 3de eeuw, want deze blijkt van Severus afkomstig te zijn. Hij was of de Romeinse keizer Septimius Severus (regerend van 193 tot 211) of Severus Alexander (regerend van 222 tot 235).

10 We lopen richting muziektent en daarna RD de berg, de Scherpenzeelseweg op. We passeren het bosbad en restaurant en daarna 1ste weg RA (met slagboom) en lopen tot informatiebord voor grafheuvels.

GRAFHEUVELS OP DE ZUYLESTEINSCHE KOP.

De ouderdom van deze grafheuvels is niet onderzocht, maar gezien de vondsten neemt men aan dat ze uit de Midden Bronstijd B (1500-1100 v. Chr.) dateren. Deze grafheuvels zijn in het verleden onderzocht. Daarbij vond men o.a. scherven van Drakenstein-urn, stukjes houtskool en crematieresten. Dit wijst erop dat men doden cremeerde. De as werd in een urn gedaan en in de opgeworpen heuvel bijgezet. Dikwijls wordt een grafheuvel voor meerdere bijzettingen gebruikt. In 1982 zijn de grafheuvels in de

te verwachten vorm gerestaureerd. Toen zijn grondmonsters van het oude oppervlak genomen. Het bleek veel stuifmeel van heide, grassen en andere kruiden te bevatten. Aangezien de plaggen uit de omgeving zijn gestoken, geeft dit een beeld van de vegetatie in de Midden Bronstijd B. Behalve van de linde was er nauwelijks stuifmeel van bomen, maar wel van heide en grassen. Het is bekend dat de linde onder lichte omstandigheden veel stuifmeel maakt. Om die reden denkt men dat deze grafheuvels in een open pek in het lindebos lagen.

11 Na de informatiepaal rechts een pad passeren, daarna een kruising van een ruitpad, rechts een pad en gaan bij de volgende kruising RA (weg met een wildwalletje).

GRAFHEUVEL

Bijna aan het eind van deze weg liggen rechts twee en links een grafheuvel. Alle drie zijn gerestaureerd.

12 Op de 1ste kruising LA, dan dalen, gaan de berg op en weer af. Op laagste punt (2de kruising van wegen) RA het "donkere" bos in. Na het ruitpad het 1ste pad LA.

ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK

In het agrarisch gebied ten zuiden van deze weg was ten westen van de Bertus

Leendersweg een uitbreiding van het industrieterrein gepland. Dat betekent dat bij aanleg wordt gegraven. Door de geplande werkzaamheden is het mogelijk dat daar interessant bodemarchief

Vooronderzoek

Bij universitair onderzoek wordt de bodem mm. voor mm. onderzocht. Bij dit soort onderzoek worden mechanisch zeer dunne laagjes na laagjes afgegraven.

verloren gaat. Daarom vond er een vooronderzoek in proefsleuven plaats. Tijdens het onderzoek zijn veel vondsten gedaan. Dat betreft o.a. scherven (150-50 v.Chr.) uit de periode van de IJzertijd gevonden. Tevens bevond zich in die tijd

o.a. een gewicht van een weefgetouw en delen van een armband (La Tène). Verder vond men o.a. grondsporen van palen, van het ploegen, greppels en 2 haardkuilen.

GRAFVELD

Op het volkstuintencomplex op de Neder Eng is door een particulier een grafveld gevonden. Zij vond één pot en later werd er door archeologisch onderzoek nog één gevonden. In deze potten zaten menselijke resten en het zijn dus urnen. Ze dateren uit de 5de tot de 8ste eeuw en zijn

gerestaureerd. De resten betrof mannen van ongeveer 30 en 45-55 jaar. Ongeveer 50m vanaf deze vondst werd in het verleden een zwaard uit de 8ste

eeuw gevonden. Zie: landschapvanamerongen.nl/Archeologie/
Het zwaard van Amerongen

13 Aan het eind van het pad LA de berg op. GRAFHEUVEL

Direct in het begin treffen twee grafheuvels aan.

14 Na de 6de weg en vóór de knobbelige acacia's RA de mountainbikeroute op. Deze weg RD naar beneden volgen tot het dieren asiel. Bij asfaltweg even RA en 1ste weg LA.

GRAFHEUVEL

In het bos rechts van de asfaltweg ligt ook een grafheuvel.

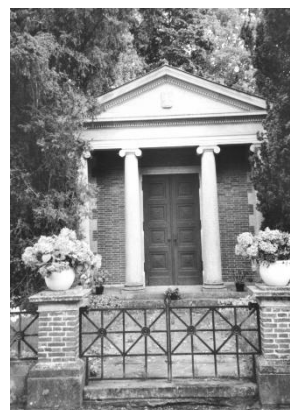
15 Bij 1ste pad RA het dal, het droge dal in en deze volgen tot asfaltweg de Holle weg en vervolgens RD naar de voorrangsweg. Hier LA gaan naar bushalte de Amerongse Berg.

16 Start 3de etappe zuidzijde N225 bij de halte Amerongse Berg (lijn 350). We gaan richting Elst en lopen langs hekwerk van de oude begraafplaats. Na even Raanh direct een smal paadje LA en tot hekwerk lopen.

OUDE BEGRAAFPLAATS

U ziet de oude begraafplaats liggen. Deze is omstreeks 1827 aangelegd, omdat het begraven van doden in de kerk werd verboden. In 1874 werd het hekwerk geplaatst. Hier treft men grafmonumenten van de bewoners van het kasteel aan. Verder komt er een lijkenhuisje en o.a. het dochtertje van J. Toorop (schilder, 1858-1928) voor. De nieuwe begraafplaats is

Mausoleum van de familie Bentinck.

in 1938 aangelegd.

GALG

Binnen dit hekwerk zijn twee voetstukken van een galg op de Galgenberg te zien. De galg had vermoedelijk drie voetstukken. Hierop stonden stenen zuilen die boven met elkaar waren verbonden met een ketting of een ijzeren staaf. Deze voetstukken zijn de stille getuigen van Amerongen als Vrije en Hoge Heerlijkheid met een eigen

rechtsbestuur. De 'heerlijke' mannen hadden toen het recht om lijfstraffen

op te leggen als geseling, onthoofding en ophanging. Ter dood veroordeelden werden op een schavot en in het openbaar bij het gemeentehuis terechtgesteld. Als afschrikwekkend voorbeeld werden zij aan de galg 'tentoongesteld'. Een dergelijke straf heeft hiervoor zover bekend niet plaatsgevonden. De galg stond op de zgn. Galgenberg in open terrein en tussen de boven- en benedenweg resp. de N225 en weg grens hellingbos/kwelmoeras die in de Middeleeuwen al aanwezig waren. De doodstraf werd in 1870 afgeschaft. Tegen de oostzijde van deze Galgenberg was de ijskelder van het kasteel ingegraven.

Zie: [landschapvanamerongen.nl/Overig/Via Regia](http://landschapvanamerongen.nl/Overig/Via_Regia).

RIJNLOOP

Ongeveer 2,5km t.z.v. de Galgenberg ligt in de Ameongse Bovenpolder perceel 't Spijk. Daar zijn zeer veel vondsten gedaan.

Vermoedelijk heeft daar ook een wachttoren gestaan. De vondsten zijn o.a. beschreven in:

[landschapvanameongen.nl/Archeologie/Romeinen in Amerongen](http://landschapvanameongen.nl/Archeologie/Romeinen_in_Amerongen)

17 We gaan de "trap" af en gaan scherp LA naar de N225 en steken deze over. We volgen de Veenseweg RD en gaan RD de zandweg op, deze buigt naar rechts en daarna 1ste weg LA naar Mas Montange, het voormalige Berghuis.

VOORBEELD VAN EEN GRAFHEUVEL

Tegenover de Bergschuur ligt de kustmatige heuvel als voorbeeld hoe deze werkelijkheid eruit kan zien. Het geeft inzicht in de wijze van begraven van doden in een grafheuvel ongeveer 4900 tot 3100

jaar geleden. Na 500 v.Chr. en Romeinse tijd werd opnieuw grafheuvels begraven.

CELTIC FIELD

In het bouwland- en bosgebied ten westen van Elst(Ut.) is met luchtfotografie een

Voorbeeld raatakkers bij Vaassen.

Celtic field, beter is raatakkers gevonden. Het is een landbouwgebied van percelen van 40-50m. De percelen zijn gescheiden door lage wallekes.

18 We lopen door en gaan op 1ste kruising van wegen RA. Aan het eind van de heide LA en deze weg Raanh en volgen naar de Eenzame Eik met bank.

MANEGE

De Eenzame Eik is het middelpunt van de Manege. Het is een gebied dat in 1790 door de kasteelheren is bebost. De vorm is een 'wagewiel met acht spaken'. Een dergelijk bos wordt een sterrenbos genoemd. De aanleg van het sterrenbos verhoogde de status van de eigenaar en men kon er jagen. Vroeger was hier een geweldig uitzicht over de Betuwe, over de heide van de Heuvelrug en de Gelderse Vallei, maar deze verdween door het groter worden van de bomen. Het gebied werd door ruiters gebruikt en werd daarom Manege genoemd. In het midden van de Manege staat een eik, de zgn. Eenzame Eik op ca. 64m +NAP. De eik is in

de 2de wereldoorlog getopt en als uitkijktoren gebruikt. Rondom deze eik lag in 1950 een aarden wal in de vorm van een bank.

19 Bij de eik RA naar beneden(niet begroeide zandweg) en bij weg met fietspad LA.

GRAFHEUVEL

Links van het fietspad ligt een grafheuvel.

20 Bij 1ste fietspad RA, maar op zandweg lopen tot parkeerterreintje en daarna op fietspad LA tot informatiepaal.

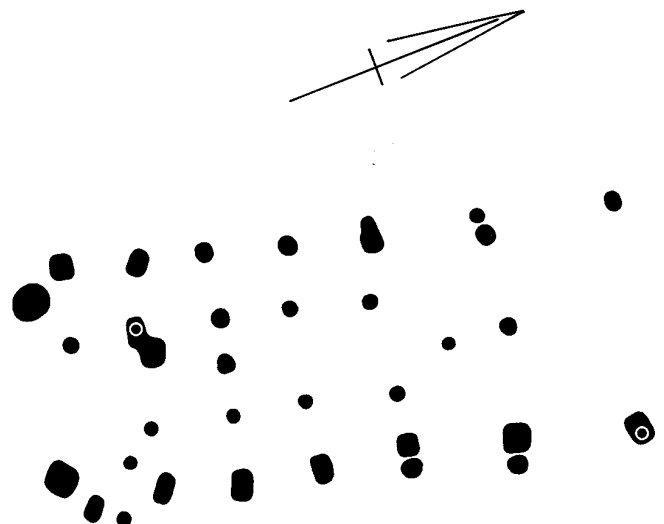
GRAFHEUVEL

Bij de informatiepaal liggen drie grafheuvels en deze werden met in de omgeving gestoken vlaggen en zand opgeworpen. Soms werden ze later nog eens verhoogd. Deze grafheuvelgroep is gerestaureerd. Onder de heuvel en in de pluggen van de heuvel treft men stuifmeel aan. Hiermee kan men vaststellen hoe het landschap er toen uitzag.

20 We vervolgen de route, maar dan op de grens van bos en agrarisch gebied. Na begin sportveldencomplex 1ste weg LA, fietspad oversteken en even na grafheuvel RA. U passeert eerst een dal en daarna een kruising en volgende weg LA naar informatiepaal.

GRAFVELD 't WOULD

Ongeveer 850m t.z.v. de weg bij het sportveld ligt grafveld 't Woud en deze dateert uit de 1ste helft 5de eeuw tot in de 1ste helft 8ste eeuw. Bij het onderzoek

Diverse paalkuilen van plattegrond van een boerderij uit de Brons- en IJzertijd.

werden 157 crematie, 83 skelet-, 5 onzekere skeletresten en 4 paardengraven gevonden. Het grafveld is het echter groter dan de 249 graven. In de graven van vrouwen werden veelal sieraden en kralen en in die van mannen veel wapens gevonden. Het zijn voorwerpen die men in het hiernamaals dacht nodig te hebben.

21 Daar gaat u RA en aan het eind even omhoog (ca. 80m) tot grafheuvel links.

GRAFHEUVEL

Bij de informatiepaal ligt links omhoog een grafheuvel.

LANGBED

De heuvels zijn veelal rond maar hier treft links van het pad vrij snel een langwerpige heuvel, een langbed aan. Deze is ca. 45m lang en ze worden zelden aangetroffen.

ONDERZOEK GRAFHEUVEL

Sinds de Monumentenwet uit 1961 is er bijna geen onderzoek in grafheuvels gedaan. Na verwerking van gegevens verwachtte men voldoende kennis van grafheuvels te hebben. Deze gedachte bleek niet juist te zijn. Daarom zijn op de Elsterberg 2 grafheuvels, maar gedeeltelijk met o.a. schop en zeef onderzocht. Het onderzoek werd door de Universiteit Leiden onder leiding van D.R. Fontijn uitgevoerd. Dit is de heuvel die ongeveer 80m vanaf de weg ligt. In de heuvel trof men enkele scherfvondsten(wikkeldraad-

bekercultuur) aan. Ze zijn in de Vroege Bronstijd gedateerd. Scherven van de IJzertijd en Romeinse tijd vond men in de top van de heuvel. Deze heuvel is toen hergebruikt en men woonde nabij deze heuvel.

22 We gaan terug.

ONDERZOEK GRAFHEUVEL

Aan de linkerzijde ligt een grafheuvel die gedeeltelijk is onderzocht. Vanwege laat-neolithische scherven in beide heuvels neemt men aan dat al in het Neolithicum-B (klokbekercultuur, 2500-2000 v.Chr.) deze gebiedjes in gebruik waren. Er is echter

geen reden om deze heuvel in die tijd te dateren. Men heeft namelijk geen onderzoek in het centrale deel van de grafheuvel gedaan. Het is bijzonder dat onder deze grafheuvel in het oude oppervlak grondsporen uit die tijd dateren. Er is een nederzettingsterrein aangetroffen. Hierin bevonden zich scherven die uit de Midden-Bronstijd A (Hilversumcultuur, 1800-1500 v.Chr.) dateren. De grafheuvel dateert uit dezelfde

periode. In de top van de heuvel was een crematiegraf uit de IJzertijd en Romeinse tijd gevonden. Dat betekent dat deze heuvel in die tijd is gebruikt. Vermoedelijk woonde men vlakbij de heuvel.

Bij het onderzoek werd de heuvel in vier kwartieren onderverdeeld. De profielen

blijven zichtbaar en behouden.

23 We gaan naar beneden, op fietspad LA en 2de weg RA via het Trekvogelpad (rood/wit plaatje). Aan het eind Laanh tot voorrangsweg.

24 Daar RA naar het einde van de 3de etappe, de halte Franse weg. Naar halte Veenendaalsestraatweg aan de N225 is ca. 300m extra lopen.

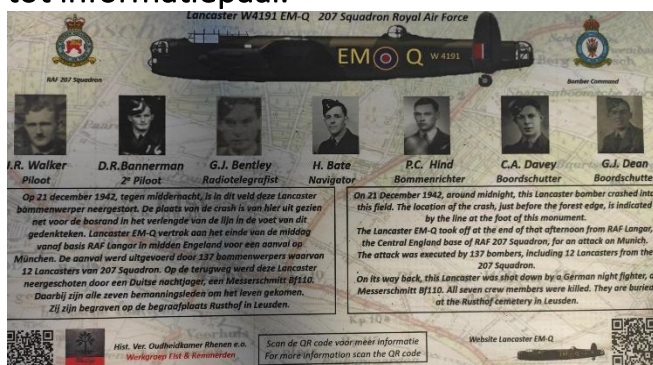
26 Voor doorlopers de weg oversteken en naar hek Landgoed Prattenburg en daar route vervolgen bij informatiepaal.

Etappe 4, ca. 9km

25 De vierde etappe start bij bushalte Franseweg (Elst-Oost) lijn 350. Vanaf halte (Veenendaalsestraatweg, N225) en lijn 350 is het ca. 500m verder.

Vanaf bushalte richting Veenendaal lopen naar hek Landgoed Prattenburg. Daar RA tot informatiepaal.

Informatiepaal neergestorte Lancaster.

26 Aan het eind LA, 2de pad met klaphek Ra en naar laagte lopen en LA. Dit helemaal tot rand bos volgen en aan het eind RA tot grafheuvel lopen.

STUWWAL

In het begin wandelt u op de spoelzandwaaier(sandr), passeert een droog dal en komt u weer op de stuwwal. Tot aan het eind van de route blijft u op de stuwwal.

GRAFHEUVEL

In het bos en open gebied liggen enkele grafheuvels. In de Late Bronstijd verdween er meer bos en begon de heide zich sterk uit te breiden. De grafheuvels werden hier doelbewust op hoge punten in het terrein opgeworpen, waardoor een wijds uitzicht ontstond. De nederzettingen lagen toen vermoedelijk in de buurt en op kruispunten van wegen.

BIJL

Op het lage deel van de Plantage Willem III is deze bijl gevonden. Deze gepolijste,

maar gebroken bijl is later als klopsteen gebruikt. Deze is 5000 tot 7000 jaar geleden gemaakt.

27 Teruglopen, 1ste weg RA tot asfaltweg, deze oversteken en bij 1ste weg Ra de beukenlaan in. Daar omlaag, omhoog en 1ste weg LA tot grafheuvel.

28 Terug en 1ste weg LA de beukenlaan volgen en bij driesprong Raanh.

OUDE STEENTIJD

Naar aanleiding van het vinden werktuigen van 300.000 tot 250.000 jaar oud heeft men in de groeve Kwintelooyen tussen Veenendaal en Rhenen een uitgebreid onderzoek gedaan. In de gestuwde lagen heeft men bewoning vastgesteld.

29 Na Raanh de Beukenlaan volgen en als deze linksaf buigt de 1ste weg RA. Aan het eind RA, daarna de 2de weg met beuken LA en RD naar laan met Amerikaanse eiken en trimtoestellen en daar RA en tot asfaltweg lopen. Deze weg oversteken en bij fietspad LA en door het bos gaan tot de grafheuvel op hoog punt.

VONDSTEN

In de rand van het bos op het fietspad kijken we in noordwestelijke richting tegen een industrieterrein aan en daar heeft men een onderzoek uitgevoerd. Daarbij trof

men sporen aan van plattegronden van boerderijen uit de Late Nieuwe Steentijd tot en met de IJzertijd aan.

Twee munten van de goudschat.

Meer naar het westen zijn 98 gouden en 141 zilveren munten gevonden die uit eind 7de eeuw dateren. Het betreft de vondst van 62 gouden munten geslagen in Wijk bij Duurstede (toen Dorestad), 12 vermoedelijk in Maastricht en 24 o.a. in Mainz en Zuid-Frankrijk. Het is de grootste goudschat in Nederland ooit gevonden.

30 In laagte RA op paardenroute en bij 1ste pad LA. Hier RD tot het eind en daar RA, bij grasperceel LA en Raanh, Laanh en bij stenen palen RD. Direct daarna 1ste paadje RA, langs agrarisch gebied dal in en uit en RA. Daarna Laanh tot bebouwing.

GRAFVELD KOERHEUVEL

Voor het bouwen van de watertoren zijn beenderen, aardewerk en bronzen voorwerpen gevonden. Het is een onderdeel van een groot grafveld op de Koerheuvel. Voor de verbouwing van de watertoren naar woonbestemming heeft er nog een archeologisch onderzoek op het hoogste deel van de Koerheuvel plaatsgevonden. Hier is een uniek koningsgraf gevonden. Hier werden veel bronzen voorwerpen, wapens, een vierwielige wagen en een emmer gevonden. Deze emmer is bijna 50cm hoog en misschien wel 2800 jaar oud. Deze emmer werd in 500 stukjes gevonden, maar is daarna zorgvuldig gerestaureerd.

Foto met mantelspelden en broches met ingelegd glas.

Bovendien werden er meer dan 3000 voorwerpen gevonden. Dit betreft wapens, riemspelden, riembeslag, broches, ander sieraad, munten en glazen kralen.

De "rijkeren" graven behoorden tot de lokale elite.

Het is een vroegmiddeleeuws grafveld (375 tot 750 na Christus van de Merovingen).

Het smalle grafveld ten noorden van de N225 is het centrum van het grafveld.

ALS EXTRA

Vuurstenen bijl ca. 21cm lang door A.A. Bonnema te Rhenen gevonden.

Vuurstenen vuistbijl ca. 9 bij 7,5cm. Vindplaats Calluna-heuvel in Leersum.

31 Bij bebouwing RA naar beneden en bij voorrangsweg LA naar halte Paardenveld Rhenen-Oost.

FRANKISCH GRAFVELD

Bij de verbreding van de N225 is het grootste Frankische grafveld van Nederland aangetroffen. Het telt 1100 begravingen, waarvan 300 crematiegraven en 14 paardengraven.

Verantwoording zie:
[landschapvanamerongen/Boek/](#)
[Bescryvinge van Ameronghen en Overberg](#)
 in verantwoording.

Voor Heinz Reusink, die
deze route heeft gemaakt.

Archeologisch overzicht en nieuwe wijze van begraven en bewoning in Nederland

heden

Nieuwe tijd

urnenmuur
op begraafplaatsen

wolkenkrabbers

1500 na Chr.

Late Middeleeuwen

1050 na Chr.

Vroege
Middeleeuwen

begraven in
en om kerken

eerste steden

450 na Chr.

Romeinse tijd

grafvelden

civiele en militaire
nederzetting

12 voor Chr.

IJzertijd

brandheuvel-
graven

grotere dorpjes

800 voor Chr.

Bronstijd

urnenvelden

kleine dorpjes

2000 voor Chr.

Nieuwe Steentijd
(Neolithicum)

grafheuvel
hunebedden
grafvelden

groepje
boerderijen

4900 voor Chr.

Midden Steentijd
(Mesolithicum)

vlakgraven

tijdelijke kampen

8800 voor Chr.

Oude Steentijd
(Paleolithicum)

niet bekend

tijdelijke kampen